

Rozdział XV

Yoga Najwyższej Osoby

15.01 Najwyższa Osoba Boga rzekł: Istnieje niezniszczalne drzewo figowe rosnące korzeniami w górę gałęzie zaś mające w dole, a liśćmi jego są hymny wedyjskie. Kto zna to drzewo, ten jest znawcą Ved.

15.01 Znaczenie: Po przedyskutowaniu znaczenia *bhakti-yogi*, ktoś może zapytać: "A co, jeśli chodzi o *Vedy*?" Właśnie ten rozdział tłumaczy, iż celem studiowania *Ved* jest poznanie Krsny. Zatem ten, kto jest świadomy Krsny i zaangażowany w służbę oddania, ten już właściwie poznał *Vedy*.

Matnia tego świata materialnego porównana została tutaj do drzewa figowego. Dla tego, kto zaangażowany jest w pracę dla zysków, to drzewo figowe nie ma końca. Wędruje on z jednej gałęzi na drugą, trzecią, czwartą... Drzewo tego świata materialnego nie ma końca. I dla tego, kto przywiązany jest do tego drzewa, nie ma nadziei na wyzwolenie. Hymny wedyjskie, mające służyć naszemu oświeceniu, nazywane są liśćmi tego drzewa. Korzenie tego drzewa rosną w górę, ponieważ zaczynają się od siedziby Brahmy, najwyższej planety tego wszechświata. Z tego niezniszczalnego drzewa złudzenia wydostać się może tylko ten, kto poznał je dokładnie.

Należy poznać ten proces wyzwolenia. Już poprzednie rozdziały wspominały o wielu procesach, za pomocą których można wydostać się z materialnej matni. Czytając pierwsze trzynaście rozdziałów mogliśmy przekonać się, iż służba oddania jest najlepszą drogą prowadzącą do tego wyzwolenia. Podstawową zasadą służby oddania jest uwolnienie się od przywiązania do czynności materialnych i przywiązanie się do transcendentalnej służby dla Pana. Proces zrywania więzów z tym światem materialnym omówiony został na początku tego rozdziału. Korzenie tego życia materialnego rosną w górę. To znaczy, że zaczynają się one od totalnej substancji materialnej, od najwyższej planety tego wszechświata. Z tego miejsca rozprzestrzenia się cały wszechświat, z wieloma gałęziami reprezentującymi różne systemy planetarne. Owoce zaś reprezentują skutki działalności żywych istot, mianowicie: religię, rozwój ekonomiczny, zadowalanie zmysłów i wyzwolenie.

W tym świecie nie ma bezpośredniego doświadczenia z takim drzewem, którego korzenie rosłyby w górę a gałęzie w dół, ale to nie znaczy, że taka rzecz nie istnieje. Drzewem takim jest odbicie jakiegokolwiek drzewa w zbiorniku wodnym. Możemy zobaczyć, że drzewo rosnące na brzegu takiego zbiornika i odbijające się w nim, ma w tym odbiciu gałęzie skierowane w dół, a korzenie w górę. Innymi słowy, drzewo tego świata materialnego jest jedynie odbiciem prawdziwego drzewa świata duchowego. To odzwierciedlenie świata duchowego opiera się na pragnieniu, tak jak odzwierciedlenie drzewa spoczywa na tafli wodnej. To właśnie pożądanie jest przyczyną usytuowania rzeczy w tym odbitym świecie materialnym. Kto chce wydostać się z tego świata materialnego, ten musi dokładnie poznać to drzewo poprzez studia analityczne. Wtedy będzie mógł przeciąć więzy łączące go z nim.

Drzewo to, będąc odzwierciedleniem drzewa prawdziwego, jest dokładną jego kopią. Wszystko istnieje w świecie duchowym. Za korzeń tego drzewa materialnego impersonaliści uważają Brahmana. I z tego korzenia, według filozofii Sankhya, pochodzi *prakrti*, *purusa*, następnie trzy *guny*, pięć wielkich elementów materialnych (*panca-maha-bhuta*), dziesięć zmysłów (*daśendriya*), umysł itd. W ten sposób dzielą oni cały świat materialny na dwadzieścia cztery elementy. Jeżeli Brahman jest centrum wszystkich manifestacji, wobec tego ten świat materialny jest manifestacją 180 stopni, a następne 180 stopni tworzy świat duchowy. Świat materialny jest odzwierciedleniem wypaczonym, więc świat duchowy musi

mieć tę samą różnorodność, ale rzeczywistą. *Prakrti* jest zewnętrzną energią Najwyższego Pana, a *purusa* jest to Sam Najwyższy Pan. Wszystko to wytłumaczone jest w *Bhagavad-gicie*. Ponieważ manifestacja ta jest materialna, jest ona tymczasowa. Odzwierciedlenie to jest okresowe, ponieważ czasami jest widoczne, a czasami niewidoczne. Ale źródło tego odzwierciedlonego obrazu jest wieczne. To materialne odbicie prawdziwego drzewa musi zostać odcięte. Kiedy mówi się, że jakaś osoba zna *Vedy*, to znaczy, iż wie ona, w jaki sposób przeciąć więzy łączące ją z tym światem materialnym. Kto zna ten proces, ten prawdziwie zna *Vedy*. A kto oczarowany jest rytualistycznymi formułami *Ved*, ten oczarowany jest pięknymi i zielonymi liśćmi tego drzewa; nie zna on dokładnie celu *Ved*. Tym celem *Ved*, jak zostało to wyjawione przez Samego Najwyższą Osobę Boga jest ścięcie drzewa odzwierciedlonego i osiągnięcie prawdziwego drzewa świata duchowego.

15.02 Gałęzie tego drzewa rozprzestrzeniają się w górę i w dół, odżywiane przez trzy siły natury materialnej. Gałązki zaś reprezentują przedmioty zmysłów. Drzewo to ma również korzenie idące w dół i te związane są z pracą społeczeństwa ludzkiego, której celem jest osiągnięcie korzyści.

15.02 Znaczenie: Werset ten dalej tłumaczy opis drzewa figowego. Gałęzie jego rozprzestrzeniają się we wszystkich kierunkach. W niższych jego częściach znajdują się różnorodne przejawienia żywych istot, takie jak ludzie, zwierzęta, konie, krowy, psy, koty itd. Usytuowane są one na niższych partiach gałęzi, podczas gdy wyższe jego partie zamieszkiwane są przez wyższe formy żywych istot półbogów, Gandharwy, i wiele innych wyższych gatunków życia. I tak jak drzewo odżywiane jest przez wodę, tak to drzewo odżywiane jest przez trzy siły natury materialnej. Czasami widzimy, że jakiś obszar jest jałowy z braku dostatecznej ilości wody, a czasami tonie w zieleni. Podobnie, w zależności od dominacji określonych *gun*, manifestują się odpowiednie gatunki życia, w odpowiedniej proporcji.

Gałązki drzewa uważane są za przedmioty zmysłów. Przez rozwój różnych sił natury rozwijamy różne zmysły, i za pomocą tych zmysłów cieszymy się różnymi rodzajami przedmiotów zmysłowych. Czubki gałęzi uważane są za zmysły – oczy, nos, uszy itd., które przywiązane są do cieszenia się różnymi przedmiotami zmysłów. Gałązki są głosem, formą, dotykiem itd. – czyli przedmiotami zmysłów. Dodatkowe korzenie są przywiązaniami i awersjami, będącymi ubocznymi produktami różnego rodzaju cierpień i uciech zmysłowych. Tendencje do pobożności i niepobożności rozwinęły się z korzeni bocznych, rozprzestrzeniających się we wszystkich kierunkach. Główny korzeń wychodzi z Brahmałoki, a inne znajdują się w ludzkich systemach planetarnych. Osoba, która wyczerpie efekty swoich pobożnych czynów na wyższych systemach planetarnych, schodzi z powrotem na tę Ziemię, by odnowić swoją *karmę*, czyli poprzez czyny przynoszące owoce znowu być promowaną na wyższe systemy. Ta planeta ludzkich istot uważana jest za pole działania.

15.03-04 Prawdziwej formy tego drzewa nie można dostrzec w tym świecie. Nikt nie może zrozumieć, gdzie się ono kończy i gdzie zaczyna, czy też gdzie jest jego podstawa. Ale z całą determinacją należy ściąć to mocno zakorzenione drzewo narzędziem, którym jest brak przywiązania. Następnie zaś należy odszukać to miejsce, z którego – raz tam dotarłszy – nigdy już się nie powraca, i tam podporządkować się Najwyższej Osobie Boga, od którego wszystko się zaczęło, i z którego wszystko emanuje od niepamiętnego czasu.

15.03-04 Znaczenie: Werset ten wyraźnie oznajmia, iż prawdziwego kształtu tego drzewa nie można poznać w świecie materialnym. Skoro korzenie tego drzewa znajdują się w górze,

prawdziwe drzewo rozprzestrzenia się w drugim kierunku. Nikt jednak, kto uwikłany jest w materialne ekspansje tego drzewa, nie może zobaczyć, jak daleko się ono rozprzestrzenia ani nie może poznać jego początku. Jednak należy znaleźć przyczynę. "Ja jestem synem mojego ojca, mój ojciec jest synem takiej, a takiej osoby itd." Szukając w ten sposób dojdziemy do Brahmy, który stworzony został przez Garbhodakaśayi Visnu. Kiedy ostatecznie w ten sposób dotrzemy do Najwyższej Osoby Boga, będzie to koniec naszych poszukiwań. Przyczynę tego drzewa, Osobę Boga, należy odnaleźć przez obcowanie z osobami, które posiadają wiedzę o Najwyższej Osobie Boga. Wtedy, dzięki zrozumieniu, stopniowo uwolnimy się od przywiązania do tego fałszywego odbicia rzeczywistości i za pomocą wiedzy będziemy mogli przeciąć więzy łączące nas z nim i osiągnąć drzewo prawdziwe.

Słowo *asanga* jest bardzo ważne w tym związku, jako że przywiązanie do uciech zmysłowych i panowania nad naturą materialną jest bardzo mocne. Dlatego należy nauczyć się – poprzez dyskusje na tematy duchowe oparte na pismach autorytatywnych i przez słuchanie od osób, które posiadają prawdziwą wiedzę – w jaki sposób uwolnić się od tego przywiązania. Rezultatem takich dyskusji w towarzystwie wielbicieli jest dojście do Najwyższej Osoby Boga, a wówczas przede wszystkim należy się Mu podporządkować. Podany został tutaj opis miejsca, które gdy ktoś osiągnie, nie musi już wracać do tego fałszywego drzewa, będącego jedynie odbiciem rzeczywistości. Najwyższa Osoba Boga, Krsna, jest tym pierwotnym korzeniem, z którego wzięły początek wszystkie emanacje. Aby osiągnąć łaskę tej Osoby Boga, należy jedynie podporządkować się Jemu, a to jest rezultatem pełnienia służby oddania przez słuchanie, intonowanie itd. On jest przyczyną powstania tego świata materialnego. Zostało to już wytłumaczone przez Samego Pana. *Aham sarvasya prabhava*. "Ja jestem źródłem wszystkiego." Aby zatem wydostać się z matni tego potężnego drzewa figowego, materialnego życia, należy podporządkować się Krsnie. Osoba, która to czyni, natychmiast uwalnia się od przywiązania do tego materialnego rozwinięcia.

15.05 Kto wolny jest od złudzenia, fałszywego prestiżu i niewłaściwych związków, kto rozumie wieczne, uwolniwszy się od materialnej żądzy oraz dualizmu szczęścia i nieszczęścia, i kto – niezwydiony – wie w jaki sposób podporządkować się Najwyższej Osobie, ten osiąga wieczne królestwo.

15.05 Znaczenie: Wspaniale został opisany tutaj proces podporządkowania się. Pierwszą kwalifikacją jest to, że nie powinno się ulegać dumie. Ponieważ uwarunkowana dusza przepełniona jest dumą, uważając się za pana natury materialnej, dlatego bardzo trudno jest się jej podporządkować Najwyższej Osobie Boga. Powinniśmy wiedzieć, dzięki kultywacji prawdziwej wiedzy, iż nie jesteśmy panami natury materialnej. Panem jest Najwyższa Osoba Boga. Kiedy ktoś uwolni się od złudzenia, przyczyną którego jest właśnie duma, wtedy może rozpocząć proces podporządkowania się. Nie może podporządkować się Najwyższej Osobie ten, kto zawsze oczekuje jakiegoś honoru w tym świecie materialnym. Przyczyną dumy jest złudzenie, albowiem chociaż ktoś przychodzi tutaj, pozostaje przez krótki czas i następnie odchodzi, to zawsze ma on fałszywe przekonanie, że jest panem tego świata. W ten sposób tylko komplikuje wszystko i zawsze znajduje się w kłopotach. Cały świat pozostaje pod tym wrażeniem. Ludzie uważają, że ta ziemia należy do społeczeństwa ludzkiego i podzielili ją, ulegając fałszywemu wrażeniu, iż to oni są jej właścicielami. Należy uwolnić się od tego fałszywego przekonania, że ludzkie społeczeństwo jest właścicielem tego świata. Będąc wolnym od takiego fałszywego przekonania, można uwolnić się od fałszywych związków, których przyczyną jest uczucie rodzinne, społeczne i narodowe. Te fałszywe związki przywiązują nas do tego świata materialnego. Po przejściu tego etapu należy rozwijać wiedzę duchową. Należy kultywować wiedzę o tym, co jest naprawdę naszą własnością, a co nią nie jest. A kiedy ktoś posiada prawdziwą wiedzę, uwalnia się od wszelkich dualizmów, takich jak

szczęście i nieszczęście, przyjemność i ból. Osiągnąwszy pełną wiedzę, jest on zdolny do podporządkowania się Najwyższej Osobie Boga.

15.06 **Tej Mojej najwyższej siedziby nie oświetla słońce, księżyc, ogień ani elektryczność. Kto osiąga ją, nie powraca już nigdy do tego materialnego świata.**

15.06 Znaczenie: Opisany został tutaj świat duchowy, siedziba Najwyższej Osoby Boga, Krsny, który znany jest jako Krsnaloka, Goloka Vrndavana. W niebie duchowym nie jest potrzebne światło słoneczne, światło księżyca, ogień czy elektryczność, jako że tam wszystkie planety oświetlane są swoim własnym światłem. W tym wszechświecie mamy tylko jedną planetę, która sama wysyła światło – słońce, lecz w niebie duchowym wszystkie planety są samoświatne. Świecące promienie wszystkich tych planet (nazywanych Vaikunthami) tworzą błyszczące niebo znane jako *brahmajyoti*. W rzeczywistości blask ten emanuje z planety Krsny, Goloki Vrndavany. Część tego promiennego blasku przykryta jest przez *mahat-tattvę*, świat materialny. Pozostała, większa część tego świecącego nieba, pełna jest planet duchowych, nazywanych Vaikunthami, z których główną jest Goloka Vrndavana.

Tak długo jak żywa istota znajduje się w tym ciemnym świecie materialnym, jej egzystencja jest uwarunkowana, ale skoro tylko osiąga niebo duchowe – odcinając się od tego fałszywego, wykrzywionego drzewa świata materialnego – zostaje wyzwolona. Wtedy nie ma ryzyka, że powróci tutaj. W swoim uwarunkowanym stanie życia żywa istota uważa siebie za pana tego materialnego świata, ale w stanie wyzwolonym wchodzi ona w królestwo duchowe i staje się towarzyszem Najwyższego Pana. Tam cieszy się wiecznym życiem, wiecznym szczęściem i pełnią wiedzy.

Powinniśmy być urzeczeni tą informacją. Powinniśmy pragnąć przeniesić się do wiecznego świata i wyzwolić się z tego fałszywego odbicia rzeczywistości. Mimo iż bardzo trudno przeciąć te więzy osobie zbyt przywiązanej do tego materialnego świata, to jeśli przyjmie ona świadomość Krsny, wtedy ma szansę stopniowo wyzwolić się od tego przywiązania. Musi związać się z wielbicielami świadomymi Krsny. Powinien odnaleźć społeczność oddaną świadomości Krsny i nauczyć się w jaki sposób pełnić służbę oddania. W ten sposób będzie mógł zerwać więzy łączące go z tym światem materialnym. Nie można bowiem uwolnić się od tego przywiązania jedynie poprzez noszenie szafranowych szat. Trzeba przywiązać się do służby oddania dla Pana. Należy bardzo poważnie potraktować to, co oznajmia Rozdział Dwunasty, że służba oddania jest jedynym sposobem uwolnienia się z tej fałszywej reprezentacji prawdziwego drzewa. Rozdział Czternasty opisuje skażenie wszelkich procesów przez naturę materialną. Tylko służba oddania opisana została jako czysto transcendentalna.

Bardzo ważne są tutaj słowa *paramam mama*. Właściwie każdy kąt i zakątek jest własnością Najwyższego Pana, ale świat duchowy jest *paramam*, pełen sześciu bogactw. *Katha Upanisad* (2.2.15) również stwierdza, iż w świecie duchowym niepotrzebne jest światło słońca, księżyca, czy gwiazd (*na tatra suryo bhati na candra-tarakam*), gdyż całe niebo duchowe przeświecone jest wewnętrzną mocą Najwyższego Pana. Tę najwyższą siedzibę osiągnąć można jedynie przez podporządkowanie się Najwyższemu Panu – i w żaden inny sposób.

15.07 **Żywe istoty w tym uwarunkowanym świecie są Moimi wiecznymi, fragmentarycznymi częstkami. I właśnie to uwarunkowane życie jest przyczyną ich ciężkiej walki z sześcioma zmysłami, łącznie z umysłem.**

15.07 Znaczenie: Werset ten wyraźnie mówi o tożsamości żywej istoty. Żywa istota jest fragmentaryczną, integralną częstką Najwyższego Pana – i jest taką wiecznie. Nie jest prawdą, iż przyjmuje ona indywidualność w swoim uwarunkowanym życiu, a po wyzwoleniu

staje się jednym z Najwyższym Panem. Jest ona wiecznie Jego fragmentaryczną, integralną częścią, gdyż jest wyraźnie powiedziane – *sanatanah*. Według wersji wedyjskiej, Najwyższy Pan przejawia się i rozprzestrzenia w niezliczonych ekspansjach, z których pierwsze nazywane są *visnu-tattva*, a wtórne-żywymi istotami. Innymi słowy, *visnu-tattva* jest osobistą ekspansją Krsny, podczas gdy żywe istoty są Jego oddzielnymi ekspansjami. Poprzez Swoją osobistą ekspansję manifestuje się On w różnych formach, takich jak Pan Rama, Nrsimhadeva, Visnumurti, i wszystkie Bóstwa przewodzące na Vaikunthach, planetach nieba duchowego. Jego oddzielone ekspansje, żywe istoty, są wiecznymi sługami. Osobowe ekspansje Najwyższej Osoby Boga istnieją zawsze jako oddzielne indywidualności, tożsame z Osobą Boga. Podobnie, swoją indywidualność mają również i oddzielone ekspansje żywych istot. Jako fragmentaryczne, integralne części Najwyższego Boga, żywe istoty mają również we fragmentarycznej ilości Jego cechy, z których jedną jest niezależność. Każda żywa istota – jako indywidualna dusza – ma swoją osobistą indywidualność i niewielką niezależność. Przez niewłaściwe skorzystanie z tej niezależności staje się ona duszą uwarunkowaną, lecz kiedy używa jej właściwie – jest zawsze wyzwolona. W każdym przypadku jest ona jakościowo wieczna, tak jak Najwyższy Pan. W swoim wyzwolonym stanie jest ona wolna od tego materialnego uwarunkowania i zaangażowana jest w transcendentalną służbę miłości dla Pana. Natomiast w uwarunkowanym stanie życia kontrolowana jest przez trzy siły natury materialnej i zapomina o transcendentalnej służbie miłości dla Pana. Wskutek tego musi bardzo ciężko walczyć, aby utrzymać się przy życiu w tym świecie materialnym.

Żywe istoty, nie tylko istoty ludzkie oraz psy i koty, ale nawet więksi kontrolerzy świata materialnego: Brahma, Pan Śiva a nawet Visnu – wszyscy są integralnymi częściami Najwyższego Pana. Wszyscy oni są manifestacjami wiecznymi, nie okresowymi. Ważne jest słowo *karsati* ("walczyć", albo "zмагаć się"). Uwarunkowana dusza jest związana, jak gdyby skrzepowana żelaznym łańcuchem. Jest ona związana przez fałszywe ego, a umysł jest głównym czynnikiem kierującym nią w tym życiu materialnym. Gdy umysł kontrolowany jest przez *gunę* dobroci, jej czynności są dobre. Kiedy znajduje się on pod wpływem pasji, jej czynności są wówczas niespokojne i pełne fatygi; a kiedy umysł jest w *gunie* ignorancji, schodzi ona do niższych gatunków życia. Z wersetu tego wyraźnie wynika, że uwarunkowana dusza przykryta jest materialnym ciałem, umysłem i zmysłami, a kiedy osiąga wyzwolenie, to materialne pokrycie znika i manifestuje się jej ciało duchowe o indywidualnym charakterze. W *Madhyandinayana-śruti* zamieszczona jest następująca informacja *sa va esa brahmanistha idam śariram martyam atisrjya brahmabhisampadya brahmana paśyati brahmana śrnoti brahmanaivedam sarvam anubhavati*. Oznajmia ona, że kiedy żywa istota porzuca to materialne ciało i wchodzi do świata duchowego, odzyskuje ona swoje ciało duchowe, w którym to ciele może oglądać Najwyższą Osobę Boga, twarzą w twarz. Może słuchać Go i mówić do Niego oraz poznać Go takim, jakim jest. Można również dowiedzieć się ze *smrti*, *vasanti yatra purusah sarve vaikuntha-murtayah*: na planetach duchowych każdy żyje w ciele podobnym pod względem cech do ciała Najwyższej Osoby Boga. Jeśli chodzi o konstytucję cielesną, to nie ma różnicy pomiędzy cząstkowymi żywymi istotami a ekspansjami *visnu-murti*. Innymi słowy, z chwilą wyzwolenia żywa istota, dzięki łasce Najwyższej Osoby Boga, otrzymuje ciało duchowe.

Bardzo znaczące jest również słowo *mamaivamśah* ("fragmentaryczne, integralne części Najwyższego Pana"). Fragmentaryczna część Najwyższego Pana nie jest czymś takim jak część jakiegoś rozbitego przedmiotu materialnego. Wiemy już z Rozdziału Drugiego, że duch nie może zostać podzielony na kawałki. Część ta jest materialnie niewyobrażalna. Duch nie jest podobny materii, która może zostać pocięta na kawałki, a następnie ponownie złączona razem. Ta koncepcja nie znajduje zastosowania tutaj, ponieważ użyte zostało sanskryckie słowo *sanatana* ("wieczny"). Fragmentaryczna część jest wieczna. Wiemy również z początku Rozdziału Drugiego (*dehino 'smin yatha dehe*), że fragmentaryczna część

Najwyższego Pana obecna jest w każdym indywidualnym ciele. Ta fragmentaryczna cząstka, kiedy zostaje wyzwolona z ciała materialnego, odnawia swoje prawdziwe ciało duchowe w niebie duchowym, na planecie duchowej, i tam raduje się towarzystwem Najwyższego Pana. Należy wiedzieć, że żywa istota, będąc fragmentaryczną, integralną cząstką Najwyższego Pana, jest Mu jakościowo równa, tak jak cząstka złota jest również złotem.

15.08 Będąc w tym materialnym świecie, żywa istota przenosi swoje różne koncepcje życia z jednego ciała do drugiego, tak jak powietrze przenosi zapachy. Wskutek tego przyjmuje jeden rodzaj ciała, aby ponownie porzucić je i przyjąć następne.

15.08 Znaczenie: Żywa istota opisana została tutaj jako *isvara*, kontroler swego własnego ciała. Jeśli chce, może ona zmienić swoje ciało na ciało wyższego rzędu albo też cofnąć się w niższe gatunki. Ma tutaj niewielką niezależność. Zmiany, jakim podlega jej ciało, zależą od niej. Świadomość, którą wytworzyła w tym życiu, przeniesie w chwili śmierci do innego ciała. Jeśli uczyniła swoją świadomość podobną świadomości psów i kotów, z pewnością otrzyma ciało psa albo kota. Jeśli skupiła swoją świadomość na cechach boskich, przyjmie ciało półboga. A jeśli jest świadoma Krsny, zostanie przeniesiona do świata duchowego, na Krsnalokę, gdzie będzie obcowała z Krsną. Fałszywym jest twierdzenie, że po unicestwieniu ciała wszystko się kończy. Indywidualna dusza wędruje poprzez różne typy ciał, a jej obecne ciało i obecne czyny są podstawą jej ciała następnego. Otrzymujemy różne ciała odpowiednio do naszej *karmy* i musimy opuścić te ciała we właściwym czasie. Jest powiedziane tutaj, że ciało subtelne, które przenosi koncepcję ciała następnego, rozwija to inne ciało w przyszłym życiu. Ten proces wędrówki z jednego ciała do innego i walka podczas przebywania w danym ciele jest nazywana *karsati*, czyli walką o egzystencję.

15.09 Przyjąwszy inne "wulgarne" ciało, otrzymuje ona (żywa istota) pewien typ zmysłu słuchu, wzroku, smaku, powonienia i dotyku, które grupują się wokół umysłu. Wskutek tego zadowala ją określony zespół przedmiotów zmysłów.

15.09 Znaczenie: Innymi słowy, jeżeli żywa istota zdegeneruje swoją świadomość do świadomości psów i kotów, wtedy w następnym życiu otrzymuje ciało psa albo kota i używa życia. Świadomość w swoim stanie pierwotnym jest czysta, jak woda. Kiedy jednak zmieszamy wodę z jakimś barwnikiem, to straci ona tę swoją czystość. Podobnie świadomość jest czysta, ponieważ czysta jest dusza. Ale ta czysta świadomość zmienia się w zależności od obcowania z jakościami materialnymi. Prawdziwa świadomość jest świadomością Krsny. Jeśli więc ktoś jest świadomy Krsny, to jego życie jest czyste. Jeżeli jednak jego świadomość zostanie zanieczyszczona pewnym typem mentalności materialnej, to w przyszłym życiu otrzymuje on ciało odpowiadające tej świadomości. Niekoniecznie musi to być ciało ludzkie. Można otrzymać ciało kota, psa, świni, półboga albo jednej z wielu innych form spośród 8 400 000 gatunków życia.

15.10 Głupcy nie mogą zrozumieć, w jaki sposób żywa istota może opuścić swoje ciało. Nie mogą też zrozumieć w jakim ciele doznaje przyjemności pod wpływem sił natury. Lecz wszystko to zobaczyć może ten, kto posiada oczy wiedzy.

15.10 Znaczenie: Znaczące jest tutaj słowo *jnana-caksusah*. Kto nie posiada wiedzy, ten nie może zrozumieć, w jaki sposób żywa istota opuszcza swoje obecne ciało, ani nie wie, jaki typ ciała przyjmie ona w życiu następnym; nie wiedząc też dlaczego teraz ma taki a nie inny rodzaj ciała. Wymaga to ogromnego zasobu wiedzy z *Bhagavad-gity* i podobnej literatury, przyswojonej poprzez słuchanie od bona fide mistrza duchowego. Szczęśliwy jest ten, kto

wyszkolony jest w postrzeganiu tych rzeczy. Pod wpływem materialnej natury każda żywa istota opuszcza swoje ciało w pewnych określonych warunkach, żyje w określonych warunkach i znajduje upodobanie w określonych warunkach. W efekcie cierpi ona różnego rodzaju szczęście i nieszczęście, ulegając złudzeniu radości zmysłowych. Osoby, które bezustannie ogłupiane są przez pragnienie i pożądanie, tracą wszelką moc rozumienia zmian swojego ciała i swojego pobytu w określonym ciele. Nie są w stanie ogarnąć tego rozumem. Jednakże ci, którzy rozwinęli wiedzę duchową, mogą zrozumieć, że duch jest różny od ciała, że zmienia on swoje ciało i raduje się w rozmaity sposób. Osoba, która posiada taką wiedzę, może zrozumieć, w jaki sposób uwarunkowana żywa istota cierpi w tym życiu materialnym. Dlatego ci, którzy w wysokim stopniu rozwinęli swoją świadomość Krsny, robią wszystko, aby dostarczyć tej wiedzy ogółowi ludzkości, gdyż uwarunkowane życie pełne jest problemów. Ludzie powinni uwolnić się od takiego życia, powinni stać się świadomymi Krsny i wyzwolić się, aby móc następnie przenieść się do świata duchowego.

15.11 Czyniący wysiłek transcendentalista, który osiągnął samorealizację, widzi to wszystko bardzo wyraźnie. Lecz osoba niezrealizowana, o nierozwiniętym umyśle, pomimo starań nie jest w stanie pojąć tego, co się dzieje.

15.11 Znaczenie: Jest wielu transcendentalistów na ścieżce duchowej samorealizacji, ale kto nie jest zrealizowany, ten nie może zrozumieć, w jaki sposób zachodzą zmiany w ciele żywej istoty. Ważne w tym związku jest słowo *yoginah*. W dzisiejszych czasach jest wielu tzw. *yoginów* i jest wiele tzw. stowarzyszeń *yoginów*, ale w rzeczywistości są oni ślepcami, jeśli chodzi o realizację duchową. Zajmują się jedynie pewnym rodzajem ćwiczeń gimnastycznych i zadowolają się dobrze zbudowanym i zdrowym ciałem. Nie posiadają innej wiedzy. Nazywani są oni *yatanto 'py akrtatmanah*. Pomimo iż czynią wysiłki w tzw. systemie *yogi*, nie są samorealizowani. Ludzie tacy nie mogą zrozumieć procesu transmigracji duszy. Tylko ci, którzy rzeczywiście praktykują *yogę* i zrealizowali duszę, świat i Najwyższego Pana, innymi słowy – *bhakti-yogini*, ci którzy zaangażowani są w czystą służbę oddania w świadomości Krsny, tylko oni mogą zrozumieć, w jaki sposób wszystko to się odbywa.

15.12 We Mnie ma swoje źródło światłość słoneczna, która rozprasza ciemność całego świata. Ode Mnie jest również blask ognia i czar księżycowego światła.

15.12 Znaczenie: Nieinteligentni nie mogą zrozumieć, w jaki sposób dzieją się różne rzeczy. Wiedza zaczyna się w momencie, kiedy zrozumie się to, co Pan tutaj tłumaczy. Każdy widzi słońce, księżyc, ogień i światło elektryczne. Należy jedynie próbować zrozumieć, że światłość słońca, księżyc, światło elektryczne czy ogień, wszystko to pochodzi od Najwyższej Osoby Boga. Takie pojmowanie życia jest już wielkim krokiem naprzód dla uwarunkowanej duszy w tym świecie materialnym i jest ono początkiem świadomości Krsny. Żywe istoty są integralnymi częściami Najwyższego Pana i tutaj otrzymują one od Niego wskazówkę, w jaki sposób mogą powrócić do Boga, do domu.

Z wersetu tego dowiadujemy się, że słońce oświetla cały system słoneczny. Istnieją różne wszechświaty i systemy słoneczne, w których są różne słońca, księżyce i planety, ale w każdym wszechświecie jest tylko jedno słońce. A księżyc – jak oznajmia *Bhagavad-gita* (10.21) – jest jedną z gwiazd (*naksatranam aham śaśi*). Źródłem blasku słonecznego jest światłość duchowa pochodząca z nieba duchowego Najwyższego Pana. Wraz ze wschodem słońca zaczyna się aktywność ludzkich istot. Zapalają one ogień, aby przygotować pożywienie, aby uruchomić fabryki itd. Tak wiele rzeczy robi się z pomocą ognia. Zatem wschód słońca, ogień i światło księżyc są wielkim dobrodziejstwem dla ludzkich istot. Żadna istota nie może żyć bez nich. Więc jeśli ktoś jest w stanie zrozumieć, że światło i blask

słońca, księżycy i ognia emanują z Najwyższej Osoby Boga, Krsny, wtedy zaczyna się jego świadomość Krsny. Światło księżycy odżywia wszystkie warzywa. Światło księżycy jest tak przyjemne, że ludzie mogą bez trudu zrozumieć, iż żyją dzięki łasce Najwyższej Osoby Boga, Krsny. Gdyby nie Jego miłosierdzie, nie byłoby słońca, księżycy i ognia, bez których trudno byłoby sobie wyobrazić życie. Są to pewne refleksje, które mogą rozbudzić świadomość Krsny w uwarunkowanej duszy.

15.13 Ja przenikam każdą planetę i dzięki Moje, energii pozostają one w swoich orbitach. Ja staję się księżycem i w ten sposób dostarczam soków życia wszystkim warzywom.

15.13 Znaczenie: Wszystkie planety unoszą się w przestrzeni jedynie dzięki energii Pana. Pan przenika każdy atom, każdą planetę i każdą żywą istotę. Zostało to omówione w *Brahma-samhicie*. Jest tam powiedziane, że jedna pełna część Najwyższej Osoby Boga, Paramatma, przenika każdą planetę, wszechświat, żywą istotę, a nawet atom. Więc wszystko manifestuje się we właściwy sposób dzięki temu, iż On przenika to wszystko. Kiedy dusza znajduje się wewnątrz ciała, ciało to może unosić się na wodzie, ale kiedy ta żyjąca iskra opuszcza ciało i jest ono martwe, wtedy tonie. Oczywiście kiedy uległo ono rozkładowi, unosi się wtedy jak słoma, ale w momencie kiedy człowiek umiera, jego ciało od razu tonie. Podobnie, wszystkie planety unoszą się w przestrzeni dzięki temu, że przenika je najwyższa energia Najwyższej Osoby Boga. Jego energia utrzymuje każdą planetę, tak jak by to była garstka kurzu. Jeśli ktoś trzyma w dłoni piasek, to piasek ten nie może spaść w dół, ale skoro tylko rzuci się go w powietrze, opadnie natychmiast. Podobnie, wszystkie te unoszące się w przestrzeni planety w rzeczywistości znajdują się w dłoni kosmicznej formy Najwyższego Pana. Dzięki Jego mocy i energii wszystkie ruchome i nieruchome przedmioty pozostają w swoim miejscu. Jest powiedziane, że to właśnie dzięki Najwyższej Osobie Boga świeci słońce i wszystkie planety pozostają w ciągłym ruchu. Gdyby nie On, wszystkie planety rozproszyłyby się niczym kurz w powietrzu i przestałyby istnieć. Również dzięki Niemu księżyc odżywia wszystkie warzywa. To właśnie dzięki oddziaływaniu księżycy stają się one smaczne. Bez światła księżycowego warzywa nie mogłyby ani rosnąć, ani być soczyste. Ludzkie społeczeństwo pracuje, żyje wygodnie i je smacznie tylko dzięki temu, iż Pan dostarcza wszystkich potrzebnych rzeczy. W przeciwnym wypadku ludzkość nie mogłaby żyć. Bardzo ważne jest słowo *rasatmakah*. Wszystko nabiera smaku dzięki oddziaływaniu Najwyższego Pana, poprzez wpływ księżycy.

15.14 Ja jestem ogniem trawiącym w ciałach wszystkich żywych istot i Ja łączę się z powietrzem życia, wdychanym i wydychanym, aby trawił cztery rodzaje pokarmów.

15.14 Znaczenie: Z *Ayur-vedy* dowiadujemy się o znajdującym się w żołądku ogniu, który trawi wszelki pokarm dostarczany żołądkowi. Kiedy ogień ten nie płonie, nie odczuwamy głodu, a stajemy się głodni, kiedy zaczyna działać. Czasami, gdy nie działa prawidłowo, konieczne jest leczenie. W każdym przypadku ogień jest reprezentantem Najwyższej Osoby Boga. Wedyjskie *mantry* (*Brhad-aranyaka Upanisad* 5.9.1) również potwierdzają, że Najwyższy Pan, czyli Brahman, obecny jest w żołądku w postaci ognia i trawi wszelkiego rodzaju pokarmy (*ayam agnir vaiśvanaro yo 'yam antah puruse yenedam annam pacyate*). Skoro zatem pomaga On w trawieniu wszelkiego rodzaju pokarmu, żywa istota nie jest niezależna w swoim procesie jedzenia. Nie może nawet jeść, jeśli Pan nie pomoże jej w trawieniu. Tak więc to On wytwarza i trawi pożywienie i to dzięki Jego łasce cieszymy się życiem. Potwierdza to również *Vedanta-sutra* (1.2.27). *Śabdadibhyo 'ntah*

pratisthanac ca: Pan obecny jest w dźwięku, w ciele, w powietrzu, a nawet jako siła trawiąca w żołądku. Są cztery rodzaje pożywienia: połykane, żute, lizane i ssane. To właśnie On jest siłą, która trawi wszystkie te rodzaje pokarmów.

15.15 Ode Mnie, który przebywam w każdym sercu, pochodzi pamięć, wiedza i zapomnienie. Ja jestem przedmiotem poznania wszystkich Ved. W istocie, to Ja jestem kompilatorem Vedanty i Ja jestem znawcą Ved.

15.15 Znaczenie: Najwyższy Pan przebywa w każdym sercu jako Paramatma i to On właściwie jest inicjatorem wszelkich czynów. Żywa istota zapomina wszystko o swoim przeszłym życiu i musi działać zgodnie ze wskazówkami Najwyższego Pana, który jest świadkiem wszelkich jej poczynań. Kontynuuje ona pracę rozpoczętą w swoim przeszłym życiu, otrzymując od Pana potrzebną do tego wiedzę i pamięć. Pan również sprawia to, iż zapomina ona o swoim życiu przeszłym. Więc Pan jest nie tylko wszechprzenikający; jest On również zlokalizowany w każdym indywidualnym sercu i odpowiednio nagradza On różne czyny żywej istoty. Jest On wielbiony nie tylko jako bezosobowy Brahman, Najwyższa Osoba Boga i zlokalizowana Paramatma, ale również pod postacią *Ved*, które uważane są za Jego literacką inkarnację. *Vedy* są zbiorem wskazówek dla ludzi, poprzez przyjęcie których mogą oni odpowiednio ukształtować swoje życie i powrócić do Boga, z powrotem do domu. *Vedy* ofiarowują wiedzę Najwyższej Osoby Boga, Krsny – i Krsna w Swojej inkarnacji jako Vyasadeva jest kompilatorem *Vedanta-sutry*. Zaś komentarz Vyasadevy do *Vedanta-sutry* (w postaci *Śrimad-Bhagavatam*) daje prawdziwe zrozumienie *Vedanta-sutry*. Najwyższy Pan jest tak kompletny, że dla wyzwolenia uwarunkowanej duszy dostarcza jej pożywienia i trawi je, i jest świadkiem jej czynów, daje jej wiedzę w postaci *Ved* i jako Najwyższa Osoba Boga, Śri Krsna, jest nauczycielem *Bhagavad-gity*. Dla uwarunkowanej duszy jest On przedmiotem uwielbienia. Jest On wszechdobry i wszechmiłosierny.

Antah-pravistah śasta jananam. W momencie opuszczania swojego obecnego ciała, żywa istota zapomina o wszystkim, ale zainspirowana przez Najwyższego Pana i otrzymawszy od Niego odpowiednią inteligencję, podejmuje ona swoją pracę tam, gdzie zakończyła ją w swoim życiu przeszłym. Nie tylko raduje się ona albo cierpi w tym świecie według woli Najwyższego Pana przebywającego w jej sercu, ale również otrzymuje od Niego szansę poznania *Ved*. Jeśli ktoś ma poważny stosunek do poznania wiedzy wedyjskiej, wtedy Krsna daje mu konieczną do tego inteligencję. Dlaczego przekazał On tę wiedzę? Ponieważ poznanie Krsny jest indywidualną potrzebą żywej istoty. Potwierdza to literatura wedyjska: *yo 'sau sarvair vedair giyate*. W całej literaturze wedyjskiej, zaczynając od czterech *Ved*, *Vedanta-sutry*, *Upanisadów* i *Puran*, opiewane są chwały Najwyższego Pana. Osiągany jest On przez spełnianie rytuałów wedyjskich, dyskusowanie filozofii wedyjskiej i wielbienie poprzez służbę oddania. Zatem celem *Ved* jest poznanie Krsny. *Vedy* dają nam wskazówki; dzięki którym można zrozumieć Krsnę i proponują proces zrealizowania Go. Ostatecznym celem jest Najwyższa Osoba Boga. *Vedanta-sutra* (1.1.4) potwierdza to następującymi słowami: *tat tu samanvayat*. Doskonałość można osiągnąć w trzech etapach. Przez zrozumienie literatury wedyjskiej można poznać swój związek z Najwyższą Osobą Boga. Poprzez praktykowanie różnych procesów można się do Niego zbliżyć, a w końcu osiągnąć najwyższy cel, którym jest jedynie Najwyższa Osoba Boga. Werset ten wyraźnie określa przeznaczenie, poznawanie i cel *Ved*.

15.16 Są dwie klasy istot: omylne i nieomylne. W materialnym świecie każda istota jest omylna, natomiast każda w świecie duchowym nazywana jest nieomylną.

15.16 Znaczenie: Jak zostało to już wyjaśnione, Pan w Swojej inkarnacji jako Vyasadeva skompilował *Vedanta-sutrę*. Tutaj Pan podaje w skrócie treść *Vedanta-sutry*: mówi On, że żywe istoty, których liczba jest nieograniczona, można podzielić na dwie klasy – istoty omylne i nieomylne. Żywe istoty są wiecznie oddzielnymi cząstkami Najwyższej Osoby Boga. Kiedy są w kontakcie z tym światem materialnym, nazywane są *jiva-bhuta*; a sanskryckie słowa użyte tutaj: *ksarah sarvani bhutani*, oznaczają, iż są one omylne. Te jednakże, które są w jedności z Najwyższą Osobą Boga, nazywane są nieomylnymi. To że są w jedności z Bogiem nie oznacza, że nie posiadają one indywidualności, ale że nie ma między nimi niezgody. Wszystkie one zgodne są co do celu stworzenia. Oczywiście w świecie duchowym nie ma takiej rzeczy jak stworzenie, ale skoro Najwyższa Osoba Boga – jak oznajmia *Vedanta-sutra* – jest źródłem wszystkich emanacji, pojęcie to jest wyjaśnione.

Według oznajmienia Najwyższej Osoby Boga, Pana Krsny, są dwie klasy istot. *Vedy* dają tego dowody, więc nie ma co do tego wątpliwości. Żywe istoty, które walczą w tym materialnym świecie z umysłem i pięcioma zmysłami, posiadają ciała materialne, które zmieniają się tak długo, dopóki żywa istota jest uwarunkowana. Przyczyną zmiany ciała jest kontakt z materią; materia zmienia się, więc również żywa istota zdaje się zmieniać. Ale ciała w świecie duchowym nie są zbudowane z materii, dlatego nie podlegają żadnym zmianom. W świecie materialnym żywa istota przechodzi sześć zmian –

rodzi się,

rośnie,

trwa przez pewien czas,

daje narodziny potomstwu,

następnie słabnie

i w końcu ginie.

Na tym polegają zmiany ciała materialnego. Lecz w świecie duchowym ciało nie podlega żadnym zmianom. Nie ma tam narodzin, starości ani śmierci. Wszyscy istnieją tam w jedności. *Ksarah sarvani bhutani*: każda żywa istota, która weszła w kontakt z materią, poczynszy od pierwszej stworzonej żywej istoty, Brahmy, aż do maleńkiej mrówki, zmienia swoje ciało. Zatem wszystkie one są omylne. W świecie duchowym jednakże są one wyzwolone w jedności.

15.17 Oprócz tych dwu, jest jeszcze najwyższa żywa osoba – Dusza Najwyższa, Sam niezniszczalny Najwyższy Pan, który przeniknął te światy i utrzymuje je.

15.17 Znaczenie: Treść tego wersetu została wspaniale wyrażona w *Katha Upanisad* (2.2.13) i *Śvetaśvatara Upanisad* (6.13). Jest tam wyraźnie powiedziane, że ponad niezliczoną ilością żywych istot – z których jedne są uwarunkowane, a inne wyzwolone – jest Najwyższa Osoba Boga, który jest Paramatmą. Werset z *Upanisadów* brzmi jak następuje: *nityo nityanam cetanaś cetananam*. Znaczenie jego jest takie, że pomiędzy wszystkimi żywymi istotami, zarówno uwarunkowanymi jak i wyzwolonymi, jest jedna najwyższa żywa osoba, Najwyższa Osoba Boga, który utrzymuje je wszystkie i umożliwia im korzystanie z różnych radości, odpowiednio do ich czynów. Ten Najwyższa Osoba Boga przebywa w każdym sercu jako Paramatma. Nikt inny, tylko mędrzec, który jest w stanie Go zrozumieć, zdolny jest do osiągnięcia doskonałego spokoju.

15.18 Transcendentalnym i największym będąc, poza omylnym i nieomylnym, sławiony jestem zarówno w świecie, jak i w Vedach – jako ta właśnie Najwyższa Osoba.

15.18 Znaczenie: Nikt nie może przewyższyć Najwyższej Osoby Boga, Krsny – ani dusza uwarunkowana, ani wyzwolona. Jest On zatem najpotężniejszym spośród wszystkich osób. Z

wersetu tego wyraźnie wynika więc, że zarówno żywe istoty, jak i Najwyższa Osoba, są istotami indywidualnymi. Różnica pomiędzy nimi jest taka, że żywe istoty, czy to w uwarunkowanym stanie życia, czy wyzwolone, nie mogą przewyższyć ilościowo ogromu niepojętych mocy Najwyższej Osoby Boga. Błędne jest mniemanie, że Najwyższy Pan i żywe istoty znajdują się na tym samym poziomie, albo że są równi pod każdym względem. Zawsze należy brać pod uwagę różnicę w ich pozycji. Znaczące jest słowo *uttama*. Nikt nie może przewyższyć Najwyższej Osoby Boga.

Słowo *loke* oznacza "w *paurusa agama* (pismach *smrti*)". Jak potwierdza to słownik *Nirukti, lokyate vedartha 'nena*: "Cel *Ved* został wytłumaczony przez pisma *smrti*."

Najwyższy Pan w swoim zlokalizowanym aspekcie jako Paramatma jest również opisany w samych *Vedach*. Następujący werset również pojawia się w *Vedach* (*Chandogya Upanisad* 8.12.3): *tavad esa samprasado 'smac charirat samutthaya param jyoti-rupam sampadya svena rupenabhinispadyate sa uttamah purusah*. "Dusza Najwyższa opuszczając ciało wchodzi w bezosobowe *brahmajyoti*, gdzie w swojej formie pozostaje On w swojej duchowej tożsamości. Ten Najwyższy nazywany jest Najwyższą Osobą." Znaczy to, że Najwyższa Osoba emanuje i rozprzestrzenia swój blask duchowy, który jest najwyższą światłością. Ta Najwyższa Osoba ma również zlokalizowany aspekt, Paramatmę. A inkarnując jako syn Satyavati i Paraśary, tłumaczy On wiedzę wedyjską, jako Vyasadeva.

15.19 I kto wolnym będąc od cienia wątpliwości zna Mnie takim – jako Najwyższą Osobę Boga – ten jest znawcą wszystkiego. Osoba taka, o synu Bharaty, całkowicie angażuje się w służbę oddania dla Mnie.

15.19 Znaczenie: Istnieje wiele filozoficznych spekulacji na temat konstytucjonalnej pozycji żywych istot i Najwyższej Absolutnej Prawdy. Teraz w tym wersecie Najwyższa Osoba Boga wyraźnie tłumaczy, że każdy kto zna Pana Krsnę jako Najwyższą Osobę, ten jest właściwie znawcą wszystkiego. Posiadający niedoskonałą wiedzę jedynie spekulują na temat Prawdy Absolutnej, ale ci którzy znają Go doskonale, nie tracą cennego czasu, ale bezpośrednio angażują się w świadomość Krsny, w służbę oddania dla Najwyższego Pana. W całej *Bhagavad-gicie* fakt ten jest podkreślany na każdym kroku. Lecz pomimo to nadal jest tak wielu upartych komentatorów *Gity*, którzy uważają Najwyższą Absolutną Prawdę i żywe istoty za jedno i to samo.

Wiedza wedyjska nazywana jest *śruti* – uczenie się przez recepcję słuchową. Przekazu wedyjskiego należy słuchać od autorytetów, takich jak Krsna i Jego reprezentanci. Krsna przedstawia tutaj wszystko bardzo jasno i należy słuchać z tego źródła. Nie wystarczy słuchać tak, jak słuchają świny. Należy starać się zrozumieć wszystko to, co przekazują autorytety i nie oddawać się bezpłodnym, akademickim spekulacjom. Należy pokornie uczyć się z *Bhagavad-gity*, iż żywe istoty są zawsze podległe Najwyższej Osobie Boga. Każdy kto jest w stanie zrozumieć to zgodnie z naukami Najwyższej Osoby Boga, Śri Krsny, ten tylko i nikt inny, zna cel *Ved*.

Bardzo ważne jest tutaj słowo *bhajati*. W wielu miejscach słowo to używane jest w związku ze służbą dla Najwyższego Pana. Jeśli jakaś osoba zaangażowana jest w pełnej świadomości Krsny w służbę oddania dla Pana, oznacza to, iż zrozumiała ona całą wiedzę wedyjską. W *Vaisnava parampara* mówi się, że jeśli ktoś zaangażowany jest w służbę oddania dla Krsny, to nie musi on praktykować żadnego procesu, aby zrozumieć Najwyższą Prawdę Absolutną. Osoba taka, ponieważ zaangażowana jest w służbę oddania dla Pana, już dotarła do celu. Zakończyła ona wszystkie wstępne procesy poznawania. Jeśli natomiast ktoś, spekulując przez setki i tysiące swoich żywotów, nie dojdzie do wniosku, że Krsna jest Najwyższą Osobą Boga, i że należy Mu się podporządkować, wtedy wszystkie Jego spekulacje poczynione w ciągu tak wielu lat i żywotów są jedynie bezużyteczną stratą czasu.

15.20 Wiedza, którą wyjawilem ci teraz, o bezgrzeszny, jest najbardziej poufną częścią pism wedyjskich, a przez zrozumienie jej mądrość i doskonałość osiągnąć można.

15.20 Znaczenie: Pan wyraźnie tłumaczy tutaj, iż wiedza ta jest esencją wszystkich pism objawionych. I należy zrozumieć ją w taki sposób, jak podaje ją Najwyższa Osoba Boga. Wtedy można stać się inteligentnym i doskonałym w wiedzy transcendentalnej. Innymi słowy, przez zrozumienie tej filozofii Najwyższej Osoby Boga i zaangażowanie się w Jego transcendentalną służbę, każdy może uwolnić się od wszelkiego skażenia siłami natury materialnej. Służba oddania jest procesem duchowego rozumienia. Gdziekolwiek istnieje służba oddania, tam nie może współistnieć materialne zanieczyszczenie. Służba oddania dla Pana (będąc duchowej natury) i Sam Pan są jednym i tym samym; służba oddania odbywa się w wewnętrznej energii Najwyższego Pana. Pan nazywany jest słońcem, a ignorancja ciemnością. Gdzie obecne jest słońce, tam nie ma ciemności. Zatem, gdzie ma miejsce służba oddania pod właściwym kierownictwem bona fide mistrza duchowego, tam nie może być mowy o ignorancji.

Każdy musi przyjąć świadomość Krsny i zaangażować się w służbę oddania, aby stać się inteligentnym i czystym. Dopóki ktoś nie osiągnie zrozumienia Krsny i nie zaangażuje się w służbę oddania, to bez względu na to, jak bardzo inteligentnym by on nie był według oceny jakiegoś zwykłego człowieka, nie jest on doskonale inteligentnym.

Ważne tutaj jest słowo *anagha*, którym został nazwany Arjuna. *Anagha*, "O bezgrzeszny", oznacza, że bardzo trudno jest zrozumieć Krsnę, jeśli nie jest się wolnym od wszystkich skutków grzechu. Należy uwolnić się od wszelkiego zanieczyszczenia, od wszystkich grzesznych czynów; wtedy możliwe będzie zrozumienie. Służba oddania jest tak czysta i potężna, że jeśli ktoś się raz w nią zaangażuje, automatycznie dochodzi do stanu wolności od grzechu.

Kiedy pełniimy służbę oddania w towarzystwie czystych wielbicieli, w pełnej świadomości Krsny, musimy całkowicie pozbyć się pewnych rzeczy. Najważniejszą rzeczą, którą należy przezwyciężyć, jest słabość serca. Pierwszy upadek spowodowany jest pragnieniem panowania nad naturą materialną. W ten sposób ktoś porzuca transcendentalną służbę oddania dla Pana. Drugą słabością serca jest to, że kiedy ktoś zwiększa swoją skłonność do panowania nad naturą materialną, przywiązuje się wtedy do materii i posiadłości materialnych. Tak więc problemy materialnego życia wynikają ze słabości serca. Pięć pierwszych wersetów tego rozdziału opisuje proces pozbycia się tych słabości serca, a pozostała część rozdziału, od wersetu szóstego do ostatniego, opisuje *purusottama-yogę*

W ten sposób Bhaktivedanta kończy objaśnienia do Piętnastego Rozdziału *Śrimad Bhagavad-gity*, traktującego o yodze Najwyższej Osoby (*Purusottama yoga*).